

ред. О.В. Овчарук. — К.: «К.І.С.», 2004. — 112 с.

5. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования // Народное образование. — 2003. — №2. — С.58-64.

В статье представлен педагогический анализ сущности и содержания понятий «компетенция» и «педагогическая технология». Определено и раскрыто содержание ключевых компетенций по педагогике будущего учителя иностранного языка. Исследованы наиболее адекватные относительно определенной цели ориентации по формированию ключевых компетенций у студентов. Раскрыто применение метода проектов. Показано, что использование данной педагогической технологии связано с осуществлением самостоятельной проектной деятельности как основного приема профессионального развития студенчества. Выявлены причины, обуславливающие эффективность проектных технологий в профессиональной подготовке будущего учителя.

Ключевые слова: педагогические технологии, компетенции, метод проектов, проектная деятельность, мониторинг качества образования, ключевые компетенции.

The paper presents pedagogical analysis of the nature and meaning of «competence» and «educational technology». Determined and disclosed the contents of the core competencies of future teachers of foreign language pedagogy. Investigated the most appropriate for a given goal orientation on the formation of core competencies in students. Application of the method exposed projects. It is shown that the use of educational technology associated with the implementation of self-projecting as the main means of professional development of students. The reasons that contribute to the effectiveness of the design of technology in the training of future teachers.

Key words: educational technology, competence, project method, design activities, monitoring the quality of education, core competencies.

УДК 378.016:801.8

А.С. Попович

НЕТРАДИЦІЙНІ ЛЕКЦІЇ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті розглядається питання використання педагогічних інновацій на лекційних заняттях з української мови у вищій школі.

Ключові слова: лекція, нетрадиційна лекція, форма викладання, вища школа, особистісно-орієнтований підхід.

Лекція – основна форма проведення навчальних занять у вищій школі, призначена для засвоєння теоретичного матеріалу. Читання лекцій є однією з найдавніших і найпоширеніших форм викладання. Лекція не повторює підручник, а доповнює його останніми досягненнями науки, фактами з життя, особистим розумінням і ставленням викладача до матеріалу. В лекції наука оживає і доноситься слухачам в емоційному, доступному, цікавому і зрозумілому варіанті.

Читання лекцій розкриває особистість та інтелект викладача, адже результативність заняття залежить саме від викладача, а не від студентів [2, с. 55]. Цікавим є висловлювання А.П. Чехова в повісті «Скучная история»: «Гарний диригент, передаючи думку композитора, виконує відразу двадцять справ: читає партитуру, махає паличкою, стежить за співаком, робить рухи то в бік барабана, то валторни тощо. Те ж саме і я, коли читаю. Переді мною півтори сотні облич, не схожих одне на інше, і триста очей, які дивляться на мене. Моя мета – перемогти цю багатоголову гідру. Якщо я щохвилини, поки читаю, маю чітке уявлення про ступінь її уваги і рівень розуміння, то вона в моїй владі. Інший мій ворог – всередині мене. ... я дбаю про те, щоб моє мовлення було літературним, визначення короткими і точними, фрази – якомога стислими і привабливими. Кожну хвилину я повинен контролювати себе і пам'ятати, що у моєму розпорядженні тільки година і сорок хвилин. Отже, роботи чимало. Одночасно доводиться бути і вченим, і педагогом, і оратором, і дуже погано, коли оратор переможе у вас педагога і вченого, або навпаки» [3, с. 281-282].

Сучасні шляхи розвитку вищої освіти в Україні передбачають її ґрунтовне реформування в напрямку впровадження в освітню практику особистісно орієнтованого підходу. Розв'язати цю проблему можна за умови, якщо навчально-виховний процес у вищій школі буде спрямовано на розвиток активності, самостійності, творчих можливостей кожного студента. Тому в сучасній педагогіці здійснюється активний пошук та випробовування різних форм і методів діяльності. Викладач має виступати не стільки джерелом знань та контролювальним суб'єктом, скільки організатором самостійної активної пізнавальної діяльності студентів, їхнім консультантом і помічником. Тому в процесі вищівської підготовки необхідно залучати студентів до активного пізнавального процесу, застосування отриманих знань на практиці, співпраці при розв'язанні різноманітних проблем, формулювання й аргументування особистої думки.

Мета нашої статті – проаналізувати нетрадиційні лекції з української мови у вищій школі.

Є всі підстави говорити про наближення нетрадиційних видів лекцій до комплексу інноваційних освітніх технологій, про пошуки дещо інших підходів до передачі навчального матеріалу. До нетрадиційних зараховуємо міні-лекції, багатоцільові, проблемні, бінарні, інтерактивні, електронні лекції, лекції із заздалегідь запланованими помилками, лекції-конференції, лекції-бесіди, лекції-диспути, лекції-брифінги, відео(кіно)лекції, лекції-

візуалізації, лекції-екскурсії, лекції з мультимедійним супроводом, лекції за задалегідь опублікованими матеріалами тощо.

Окремі з цих видів використовуємо при викладанні мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін у вищій школі.

Проблемна лекція – це апробація багатоваріантних підходів до розв’язання певної проблеми. Вона активізує пошук студентів, їх пошукову та дослідну діяльність. Так, на початковому етапі проведення лекції з методики навчання української мови (тема «Типи уроків з української мови») викладач оголошує проблемні питання, на які студенти повинні знайти відповіді: Чи доцільно на уроках української мови застосовувати педагогіку співпраці?; Виокремлення комбінованого уроку мови. Це правильно?; Який термін краще застосовувати: «нетрадиційні уроки» чи «нетрадиційні форми проведення уроків»?; Бінарний та інтегрований урок. Це однакові поняття?; Чи мають уроки української мови бути видовищними? На заключному етапі лекційного заняття ці питання з’ясовуються.

Лекції-конференції та *прес-конференції* проводяться, зазвичай, на заняттях з сучасної української літературної мови, коли відомі вчені-філологи та викладачі вищих шкіл України відвідують факультет української філології та журналістики. Такий різновид лекцій є доцільним на останньому занятті з методики навчання української мови, методики викладання української мови в старших класах, методики викладання української мови у ВНЗ. Студенти мають змогу задати питання запрошеним учителям-практикам загальноосвітніх навчальних закладів міста Кам’янець-Подільського та досвідченим викладачам нашого університету.

Лекція-бесіда або *лекція-діалог з аудиторією* передбачає безпосередній контакт викладача зі студентами. Ці різновиди лекцій дозволяють визначити зміст теми викладу навчального матеріалу з урахуванням особливостей аудиторії та використати колективне коло знань. Запитання до аудиторії можуть ставитися на початку лекції та впродовж неї, вони не контролюють знання, а лише з’ясовують рівень орієнтованості й обізнаності слухачів, ступінь їх готовності до сприйняття нового матеріалу. Запитання адресуються всій аудиторії, вони повинні формулюватись так, щоб відповіді були конкретними. Лектор зобов’язаний дбати про те, щоб запитання не залишалися без відповіді. На лекційних заняттях з сучасної української літературної мови варто використовувати відтворювальну бесіду, адже студенти володіють певним обсягом знань з окремих питань тем, які вони вивчали в загальноосвітній школі, на заняттях з практикуму з української мови та вступу до мовознавства. При вивченні методики навчання української мови студенти володіють теоретичним матеріалом з педагогіки і психології.

Викладач може демонструвати відеофрагменти із записаними уроками української мови, які проводили студенти впродовж педагогічної практики, на *відеолекціях* з методики навчання української мови.

Лекції-екскурсії проводять не у звичній для студентів аудиторії. Обстановка стає своєрідною наочністю. Наприклад, проведення лекційних занять з діалектології в діалектологічній лабораторії кафедри української мови факультету української філології та журналістики.

Бінарна лекція передбачає наявність на занятті двох викладачів. Така лекція доцільна, коли, наприклад, існують різні підходи до розв'язання проблемних питань і кожний з викладачів-словесників відстоює свої позиції. Вона доцільна і для здійснення міждисциплінарних зв'язків, коли одна проблема стає інтегральною для викладачів різних кафедр, наприклад, на лекційних заняттях з сучасної української літературної мови щодо виокремлення жаргонізмів, сленгізмів, аргонімів, на заняттях з методики навчання української мови щодо типів уроків. Якщо два або більше лекторів розглядають одну загальну для них тему в одній аудиторії, відповідаючи при цьому на питання студентів або ведучи з ними бесіду, то виникає ситуація, відома під назвою *«круглий стіл»*. Ця методика, що отримала розповсюдження в лекційній практиці, максимально демократизує спілкування лекторів і студентів, тому що передбачає їх рівність як співбесідників, котрі колективно обговорюють проблему.

Вибір форм і методів роботи на лекційному занятті залежить від викладача, його досвідченості, рівня методичної підготовки, подеколи від сміливості, адже важко відійти від усталених, випробуваних шляхів і спробувати щось нове. Інколи можна почути, що навчальна лекція не обов'язково повинна бути цікавою, адже процес навчання – це не розваги, а кропітка, наполеглива праця. Доречним є висловлювання Б. Ц. Бадмаєва: «Немає нецікавих лекційних тем, а є просто їх нудний виклад. Справа не в темах, а в людях, які їх викладають...» [1, с. 102].

Отже, лектор повинен перетворювати лекційний процес і для себе, і для студентів у своєрідну інтелектуальну діяльність. Потрібно повсякчас підтримувати увагу студентів, тоді досягається «злиття» аудиторії з лектором, тиша, атмосфера загальної зацікавленості. Цього можна досягти за умови високого рівня знань у викладача, володіння методами і прийомами проведення лекційного заняття, співпраці зі студентами і великого бажання працювати і поповнювати свої знання. Читання лекцій, як і більшість інших видів викладання, є поєднанням мистецтва та професійних навичок [2, с. 64].

Список використаних джерел

1. Бадмаев Б.Ц. Методика преподавания психологии / Б. Ц. Бадмаев. – М., 2001. – 300 с.
2. Мистецтво бути викладачем: практичний посібник / А. Брінклі, Б. Десантс, М. Флемм та ін.; за ред. О. І. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2003. – 144 с.
3. Чехов А.П. Собрание сочинений: в 12 т. – Москва, 1962. – Т. 6. – 346 с.

В статье рассматривается вопрос использования педагогических инноваций на лекционных занятиях в высшей школе.

Ключевые слова: лекция, нетрадиционная лекция, форма преподавания, высшая школа, личностно-ориентированный подход.

The article discusses the use of pedagogical innovations in Lectures in Ukrainian language in high school.

Key words: lecture, alternative lecture, form of teaching, high school, student-centered approach.

УДК 378. 091. 313. – 057. 87

Е.І.Федорчук, В.М.Федорчук

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

У цій статті досліджуються педагогічні умови використання інтерактивного навчання студентів для формування професійної компетентності майбутніх учителів.

Ключові слова: професійна компетентність, педагогічна компетентність, інтерактивне навчання, інтерактивні технології навчання, інтерактивні методи навчання, особистісно орієнтоване навчання.

Сучасна педагогіка вищої школи, виходячи з вимог педагогічної науки і практики, вважає необхідним запровадження компетентнісного підходу до визначення результатів навчання студентів. Це дало б можливість оцінювати не тільки рівень знань, отриманих у процесі навчання у ВНЗ, а й сформованість умінь, досвіду, ціннісного ставлення до професійної діяльності, професійно значущих рис особистості.

Педагогічну компетентність розглядають як систему сформованих компетенцій: аналітичних, діагностичних, прогностичних, проєктивних, рефлексивних тощо, як інтегративну характеристику результату навчальної діяльності та життєвого досвіду майбутнього вчителя, сукупність особистісних якостей, загальної культури, професійних знань, умінь, педагогічної майстерності, поєднаних гармонійно у процесі педагогічної підготовки. Компетентний педагог здатний виконувати основні педагогічні функції, розв'язувати актуальні завдання розвитку освітніх систем.